

Marguerite Mary barones Van Bienen; haar laatste rustplaats

Historisch onderzoek perikelen

Vóór dat men kan beginnen aan geschiedschrijving, in dit geval over het landgoed Clingendael en de laatste particuliere eigenaar, is historisch onderzoek vooraf een dwingende vereiste. Dat onderzoek gaat niet altijd over rozen: archieven zijn niet altijd even toegankelijk; de zoektocht naar mensen en instanties die kennis terzake hebben is moeizaam; men meent een spoor te hebben gevonden dat echter dood loopt. Of, betrouwbaar geachte verkregen informatie blijkt bij inzage van later ontdekte bronnen fout te zijn. Bij interviews hebben veel mensen nog een uitstekend geheugen met betrekking tot bepaalde feiten of voorvallen, maar het verbinden van het juiste jaartal daaraan blijkt bij nader onderzoek maar al te vaak niet te kloppen. Edoch, het ontdekken van een nieuw feit verschaft veel vreugde en voldoening. Historisch onderzoek is een boeiend bedrijf dat echter nimmer eindigt, want er is geen geschiedschrijving klaar of er wordt wel weer iets nieuws ontdekt.

De zoektocht naar de - laatste - rustplaats van Marguerite Mary barones Van Bienen (geb. 's-Gravenhage 11 maart 1871), beter bekend als freule Daisy, is daar een aardig voorbeeld van. Het onderzoek daarnaar startte begin negentiger jaren en verliep door omstandigheden en door de vereiste zorgvuldigheid en discretie over een lange periode.

Een groot verlies voor Clingendael

Freule Daisy overleed op het landgoed Clingendael op 22 november 1939, achtenzestig jaar oud. Haar familie woonde toen grotendeels in Engeland. De oorlog tussen Groot Brittannië en Duitsland was op 3 september 1939 verklaard, maar reizen tussen het neutrale Nederland en het Verenigd Koninkrijk was nog zeer wel mogelijk. Lang heeft dat niet geduurd want Nederland werd op 10 mei 1940 onverhoeds overvallen door buurland Duitsland. Mede doordat de Duitse overheerser het landgoed Clingendael als hoofdkwartier betrok zijn na deze oorlog veel van de familiearchieven van de Van Bienen verloren gegaan.

Hoe het was geregeld met de ter aarde bestelling van de freule was bij het begin van het historisch onderzoek, door gebrek aan informatie, niet duidelijk; bovendien bestonden daarover tegenstrijdige verhalen. Maar er leefde nog vooroorlogs personeel van Clingendael, zoals de zeer bejaarde hovenier genaamd W. de Ruiter (†) die woonde in een van die aardige houten tuinmanswoningen, 'Noorse Hutten' genoemd, aan de Van Alkemadelaan tegenover de Van Montfoortlaan. De Ruiter had freule Daisy nog goed gekend zo bleek bij navraag. In de oorlog bleef De Ruiter nog een aantal jaren in Clingendael werken. Samen met de Duitse Reichskommissar

Advertentie in Het Vaderland, 23 november 1939.

A. Seyss Inquart ging hij wel eens aan de wandel door het bos en kreeg dan aanwijzingen voor het onderhoud zo vertelde hij. "Ik liep achter hem en had hem makkelijk z'n hersens kunnen inslaan met mijn bijl" grapte De Ruiter wrang. Maar hij had het niet gedaan. Bij een afgenomen interview wist De Ruiter nauwgezet te vertellen waar de kerkdienst voor freule Daisy had plaatsgevonden, en dat de freule op de R.K. begraafplaats St. Petrus Banden aan de Kerkhoflaan te Den Haag ter aarde was besteld. Zijn vrouw, die achter hem stond, knikte instemmend.

De laatste wens van freule Daisy

Piet Molenaar (†), gemeentelijk hovenier die vanaf circa 1954 werkzaam was op Clingendael, kwam echter met een geheel ander verhaal, en wel dat freule Daisy was begraven op het landgoed Clingendael in een speciale grafkelder op de Pauwenheuvel. Dit is een hoog duin nabij de Oud-Hollandse tuin. Volgens overlevering was het de wens van de freule om op die plek te worden begraven, op zodanige wijze dat zij neer kon zien op het Huys Clingendael. En aan die wens was gevolg gegeven. In 1958, zo deelde Molenaar mede, werd de freule herbegraven naar het familiegraf op de R.K. begraafplaats aan de Kerkstraat in Wassenaar. Hij was daar hoogstpersoonlijk bij betrokken.

Freule Daisy.

vervolg op pagina 9

Wegens de zeer omslachtige ambtelijke procedure die bij deze verplaatsing te verwachten was, werd die procedure omzeild door in alle vroegte de kist op te graven en zonder dat iemand daar erg in had werd het transport naar Wassenaar uitgevoerd. Op de plaats van het lege graf werden door Molenaar enkele coniferen geplant. Omdat Molenaar feitelijk goed op de hoogte was klopte het verhaal van de Ruiter zo te zien dus niet. Daarmee geconfronteerd antwoordde Molenaar: "Oh, maar De Ruiter was al oud en hij was het zeker vergeten".

De sluier wordt opgelicht

Daarin bleek Molenaar zich toch te vergissen! Dat werd duidelijk toen de Koninklijke Bibliotheek de bekende Haagse krant 'Het Vaderland' op de website plaatste. Na intensief zoeken werd in de editie van 23 november 1939 de hierbij afgedrukte overlijdensadvertentie gevonden van Marguerite Mary baronesse Van Brienon. Uit de advertentie blijkt weliswaar niet de datum van de begrafenis, maar deze vond plaats op zaterdag 25 november 1939.

Uit het gevoerde onderzoek bleek tevens dat de freule in tegenstelling tot het gestelde in de advertentie helemaal niet werd begraven, maar tijdelijk werd bijgezet in de Arcade van de begraafplaats St. Petrus Banden. Dit staat vermeld in het register van de begraafplaats. Vrijwel direct moet de kist naar Clingendael zijn vervoerd om in de daartoe aangelegde grafkelder op de Pauwenheuvel te worden neer-

Concours hippique op Zorgvliet, 2 juli 1906. Geheel rechts freule Daisy (HGA).

gelaten. Het begraafplaatsregister vermeldt op datum 25 november heel summier: 'terug naar Clingendael' (sic). In de acte van overdracht van het landgoed aan de gemeente Den Haag, gedateerd 30 september 1954, is opgenomen 'dat de aanwezigheid van de grafkelder van Jonkvrouwe M.M. Baronesse van Brienon, zich bevindende op het landgoed, onaangetast zal blijven zolang het herenhuis nummer 7 (door de erven J.G.) bewoond wordt'. Deze voorwaarde is dus geëerbiedigd tot het jaar 1958.

De laatste rustplaats

De freule rust nu dus in het familiegraf in Wassenaar, temidden van een aantal van haar voorvaderen. De tekst op de monumentale grafsteen vermeldt echter niet de naam Van Brienon maar van aange trouwde familie, en wel van degene die het laatst werd bijgezet zijnde mr. Edgar Frederik Justin Baron Michiels van Verduynen (1885-1952). Het koperen plaatje dat bevestigd is op de kist van freule Daisy is eveneens bij

dit artikel afgebeeld.

Er is sprake van geweest om het in de grafkelder te Wassenaar aanwezige familiewapen en andere parafernalia zoals de naamplaatjes op een geschikte plaats buiten de grafkelder aan te brengen ter blijvende herinnering, en van de kelder een urnenplek te maken, maar daar is voorlopig van afgezien. Soms gaan stemmen op om freule Daisy opnieuw haar grafkelder op Clingendael te gunnen, maar dat lijkt toch niet zo'n goed idee. Het is van groter, historisch belang dat wij Hagenaars het door de freule zo gekoesterde landgoed in ere houden en in optimale staat brengen en houden.

Met dit artikel worden weer enkele gegevens uit de geschiedenis van het landgoed Clingendael geregistreerd in ons wijkblad, en freule Daisy wordt ermee, al is het even maar, aan de vergetelheid onttrokken. Zij ruste in vrede....

Joost S.H. Gieskes

Koperen plaatje op de kist. Foto J.G.